

2020. február 12., szerda

P9_TA(2020)0032

Automatizált döntéshozatali folyamatok: a fogyasztóvédelem, valamint az áruk és szolgáltatások szabad mozgásának biztosítása

Az Európai Parlament 2020. február 12-i állásfoglalása az automatizált döntéshozatali folyamatokról: a fogyasztók védelmének és az áruk és szolgáltatások szabad mozgásának biztosításáról (2019/2915(RSP))

(2021/C 294/03)

Az Európai Parlament,

- tekintettel a mesterséges intelligenciára és a robotikára vonatkozó átfogó európai iparpolitikáról szóló, 2019. február 12-i állásfoglalására ⁽¹⁾,
 - tekintettel a robotikára vonatkozó polgári jogi szabályokról szóló, 2017. február 16-i állásfoglalására ⁽²⁾, amelyet a Bizottságnak szóló ajánlások kísérnek,
 - tekintettel a Bizottság új technológiákkal és a felelősséggel foglalkozó szakértői csoportjának „A mesterséges intelligenciával és az új digitális technológiákkal kapcsolatos felelősség” című, 2019. november 21-én közzétett jelentésére,
 - tekintettel a Bizottság mesterséges intelligenciával foglalkozó magas szintű szakértői csoportjának „Politikai és beruházási ajánlások a megbízható mesterséges intelligenciáért” című, 2019. június 26-án közzétett jelentésére,
 - tekintettel a Bizottság mesterséges intelligenciával foglalkozó magas szintű szakértői csoportjának „Etikai iránymutatások a megbízható mesterséges intelligencia érdekében” című, 2019. április 8-án közzétett dokumentumára, valamint a megbízható mesterséges intelligencia értékelési listájára,
 - tekintettel az emberközpontú mesterséges intelligencia iránti bizalom kiépítéséről szóló, 2019. április 8-i bizottsági közleményre (COM(2019)0168),
 - tekintettel a mesterséges intelligenciára vonatkozó összehangolt tervről szóló, 2018. december 7-i bizottsági közleményre (COM(2018)0795),
 - tekintettel az Európa számára kialakítandó mesterséges intelligenciáról szóló, 2018. április 25-i bizottsági közleményre (COM(2018)0237),
 - tekintettel a Belső Piaci és Fogyasztóvédelmi Bizottság állásfoglalásra irányuló indítványára,
 - tekintettel „Az automatizált döntéshozatali folyamatok: a fogyasztók védelmének és az áruk és szolgáltatások szabad mozgásának biztosítása” tárgyban a Bizottsághoz intézett kérdésre (O-000008/2020 – B9-0007/2020),
 - tekintettel eljárási szabályzata 136. cikkének (5) bekezdésére és 132. cikkének (2) bekezdésére,
- A. mivel a mesterséges intelligencia, a gépi tanulás, a komplex algoritmikus rendszerek és az automatizált döntéshozatali folyamatok területén a technológiai fejlődés gyors ütemben halad, az e technológiákkal összefüggő alkalmazások, lehetőségek és kihívások pedig számosak, és gyakorlatilag a belső piac valamennyi ágazatát érintik;
- B. mivel az automatizált döntéshozatali folyamatok fejlődése várhatóan jelentős mértékben hozzájárul majd a tudásalapú gazdasághoz, és a társadalom számára többek között a közszolgáltatások javítása, a fogyasztók számára innovatív termékek és szolgáltatások, az üzleti vállalkozások számára pedig a teljesítmény optimalizálása révén kínál előnyöket;

⁽¹⁾ Elfogadott szövegek, P8_TA(2019)0081.

⁽²⁾ HL C 252., 2018.7.18., 239. o.

2020. február 12., szerda

- C. mivel a mesterséges intelligencia és az automatizált döntéshozatali folyamatok használata és fejlesztése a fogyasztói bizalom és jólét szempontjából is kihívást jelent, különösen mert a fogyasztókat nehéz felkészíteni az ilyen folyamatok azonosítására, működésének megértésére, a használatukkal kapcsolatos tájékozott döntések meghozatalára és alternatív megoldások választására;
- D. mivel az etikai iránymutatások, többek között a Bizottság mesterséges intelligenciával foglalkozó magas szintű szakértői csoportja által elfogadott elvek jó kiindulópontot szolgáltatnak; mivel azonban meg kell vizsgálni a jelenlegi uniós jogi keretet, az adatvédelmi jogszabályokat, a termékbiztonságra és a piacfelügyeletre vonatkozó jogszabályokat, felmérve, hogy azok valóban képesek-e megfelelni a mesterséges intelligencia és az automatizált döntéshozatal által támasztott új kihívásoknak, és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 38. cikkében előírt követelményeknek megfelelően biztosítani a fogyasztóvédelem magas szintjét;
- E. mivel az automatizált döntéshozatali folyamatok fejlesztésére vonatkozó közös uniós megközelítés Unió-szerte hozzájárul majd az e folyamatok által kínált előnyök kihasználásához, a kockázatok enyhítéséhez és a belső piac szétaprózódásának elkerüléséhez, valamint lehetővé teszi az EU számára, hogy a világban is jobban érvényre juttassa megközelítését és értékeit;

Fogyasztói választás, bizalom és jólét

1. üdvözlí, hogy az automatizált döntéshozatal innovatív és jobb szolgáltatások nyújtásának lehetőségét kínálja a fogyasztóknak, többek között olyan új digitális szolgáltatások formájában, mint a virtuális asszisztensek és a csevegőrobotok; úgy véli azonban, hogy az automatizált döntéshozatali technológiákkal kapcsolatba kerülő fogyasztókat megfelelően tájékoztatni kell arról, hogy miként működik a rendszer, miként vehetik fel a kapcsolatot döntéshozatali hatáskörrel rendelkező emberekkel, és miként tudják a rendszer döntéseit ellenőrizni és helyesbíteni;
2. nyomatékosan kéri a Bizottságot, hogy szorosan kövesse nyomon a jogszabályok jobb érvényesítéséről szóló irányelv⁽³⁾ azon új szabályainak végrehajtását, amelyek előírják a kereskedők számára a fogyasztók tájékoztatását, ha az áruk vagy szolgáltatások árát automatizált döntéshozatal és a fogyasztói magatartás profilalkotása alapján személyre szabták, lehetővé téve a kereskedők számára a fogyasztó vásárlóerejének értékelését;
3. nyomatékosan kéri a Bizottságot, hogy szorosan kövesse nyomon a területi alapú tartalomkorlátozásról szóló rendelet⁽⁴⁾ végrehajtását annak biztosítása érdekében, hogy automatikus döntéshozatal ne legyen használható a fogyasztók állampolgárság, lakóhely vagy ideiglenes tartózkodási hely alapján történő hátrányos megkülönböztetésére;
4. ösztönzi a Bizottságot annak nyomon követésére, hogy a kereskedőkre vonatkozó kötelezettségek lehetővé teszik-e a fogyasztók hatékony választását, és megfelelő fogyasztóvédelmet biztosítanak-e; felhívja a Bizottságot annak megvizsgálására, hogy vannak-e joghézagok a szabályozásban, és hogy szükség van-e további intézkedésekre annak szavatolása érdekében, hogy a fogyasztókat a mesterséges intelligenciával és az automatizált döntéshozattal összefüggésben erős jogok csomagja védje;
5. megjegyzi, hogy különféle digitális platformok alternatív vitarendezési mechanizmusában a fogyasztók és a kereskedők közötti viták rendezésére már automatizált döntéshozatali rendszereket alkalmaznak; felhívja a Bizottságot annak biztosítására, hogy a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 2013/11/EU irányelv⁽⁵⁾ és a fogyasztói jogviták online rendezéséről szóló 524/2013/EU rendelet⁽⁶⁾ bármely jövőbeli felülvizsgálata során figyelembe vegyék az automatizált döntéshozatal alkalmazását, és biztosítsák annak emberi ellenőrzés alatt tartását;

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2019. november 27-i (EU) 2019/2161 irányelve a 93/13/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 98/6/EK, a 2005/29/EK és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése tekintetében történő módosításáról (HL L 328., 2019.12.18., 7.o.).

⁽⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2018. február 28-i (EU) 2018/302 rendelete a belső piacon belül a vevő állampolgársága, lakóhelye vagy letelepedési helye alapján történő indokolatlan területi alapú tartalomkorlátozással és a megkülönböztetés egyéb formáival szembeni fellépésről, valamint a 2006/2004/EK és az (EU) 2017/2394 rendelet, továbbá a 2009/22/EK irányelv módosításáról (HL L 60I., 2018.3.2., 1. o.).

⁽⁵⁾ HL L 165., 2013.6.18., 63. o.

⁽⁶⁾ HL L 165., 2013.6.18., 1. o.

2020. február 12., szerda

A termékekre vonatkozó biztonsági és felelősségi keret

6. hangsúlyozza, hogy az uniós termékbiztonsági keret kötelezi a vállalkozásokat annak biztosítására, hogy kizárólag biztonságos és az előírásoknak megfelelő termékek kerüljenek forgalomba; elismeri, hogy az automatizált döntéshozatali képességekkel rendelkező termékek megjelenése új kihívásokat jelent, mivel ezek a termékek a kereskedelmi forgalomba hozatali időpontjában előre nem látható módon fejlődhetnek és működhetnek; nyomatékosan kéri a Bizottságot, hogy terjesszen elő javaslatokat azzal a céllal, hogy kiigazítsa a harmonizált követelményeket megállapító uniós egyedi jogszabályok – többek között a gépekről szóló irányelv⁽⁷⁾, a játékok biztonságáról szóló irányelv⁽⁸⁾, a rádióberendezésekről szóló irányelv⁽⁹⁾ és a kifeszültségű berendezésekről szóló irányelv⁽¹⁰⁾ – hatálya alá tartozó termékekre, valamint az általános termékbiztonságról szóló irányelv⁽¹¹⁾ hatálya alá tartozó „nem harmonizált termékekre” vonatkozó uniós biztonsági szabályokat annak biztosítása érdekében, hogy az új szabályok megfeleljenek a célnak, a felhasználók és a fogyasztók védelemben részesüljenek a kockázatokkal szemben, valamint hogy a gyártók tisztában legyenek kötelezettségeikkel, a felhasználók pedig az automatizált döntéshozatali képességekkel rendelkező termékek használatával;

7. hangsúlyozza a szabályozás kockázatalapú megközelítésének szükségességét, tekintettel a mesterséges intelligencia és az automatizált döntéshozatali rendszerek különböző típusaival és alkalmazásaival kapcsolatos kihívások eltérő jellegére és összetettségére; felhívja a Bizottságot, hogy a termékbiztonsági jogszabályok belső piacon történő végrehajtására vonatkozó következetes megközelítés biztosítása érdekében dolgozzon ki kockázatértékelési rendszert a mesterséges intelligencia és az automatizált döntéshozatal tekintetében; hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak nemzeti piacfelügyeleti stratégiáik keretében összehangolt kockázatkezelési stratégiákat kell kidolgozniuk a mesterséges intelligenciára vonatkozóan;

8. megjegyzi, hogy a termékfelelősségről szóló irányelv⁽¹²⁾ több mint 30 éve értékes védelmi hálót biztosít a fogyasztók számára a hibás termékek által okozott károkkal szemben; elismeri, hogy a felelősség meghatározása kihívást jelenthet olyan esetekben, amikor a fogyasztók automatizált döntéshozatali folyamatok következtében szenvednek kárt; felhívja a Bizottságot, hogy az irányelvet felülvizsgálva vegye fontolóra egyes fogalmak (például a „termék” a „kárr” és a „hiba”), valamint a bizonyítási teherre vonatkozó szabályok kiigazítását is; nyomatékosan kéri a Bizottságot, hogy szükség esetén tegyen javaslatokat e fogalmak és szabályok aktualizálására;

A szolgáltatásokra vonatkozó szabályozási keret

9. ismételten emlékeztet arra, hogy a szolgáltatásokra vonatkozó jelenlegi szabályozási keret, amely a szolgáltatási irányelvből⁽¹³⁾, a szakmai képesítések elismeréséről szóló irányelvből⁽¹⁴⁾, az arányossági tesztéről szóló irányelvből⁽¹⁵⁾, az e-kereskedelemtől szóló irányelvből⁽¹⁶⁾ és az általános adatvédelmi rendeletből (GDPR)⁽¹⁷⁾ áll, már kiterjed az automatizált döntéshozatali folyamatokat is magában foglaló szolgáltatásokra vonatkozó számos szakpolitikai szempontra is, többek között a fogyasztóvédelemmel, az etikával és a felelősséggel kapcsolatos szabályokat írva elő; megjegyzi, hogy e szabályoknak mind a hagyományos szolgáltatásokra, mind az automatizált döntéshozatali eljárásokat is magukban foglaló szolgáltatásokra vonatkozniuk kell;

⁽⁷⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2006. május 17-i 2006/42/EK irányelve a gépekről és a 95/16/EK irányelv módosításáról (átdolgozás), HL L 157., 2006.6.9., 24. o.

⁽⁸⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2009. június 18-i 2009/48/EK irányelve a játékok biztonságáról (HL L 170., 2009.6.30., 1. o.).

⁽⁹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2014. április 16-i 2014/53/EU irányelve a rádióberendezések forgalmazására vonatkozó tagállami jogszabályok harmonizációjáról és az 1999/5/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 153., 2014.5.22., 62. o.).

⁽¹⁰⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2014. február 26-i 2014/35/EU irányelve a meghatározott feszültséghatáron belüli használatra tervezett elektromos berendezések forgalmazására vonatkozó tagállami jogszabályok harmonizációjáról (HL L 96., 2014.3.29., 357. o.).

⁽¹¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2001. december 3-i 2001/95/EK irányelve az általános termékbiztonságról (HL L 11., 2002.1.15., 4. o.).

⁽¹²⁾ A hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló, 1985. július 25-i 85/374/EGK tanácsi irányelv (HL L 210., 1985.8.7., 29. o.).

⁽¹³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 12-i 2006/123/EK irányelve a belső piaci szolgáltatásokról (HL L 376., 2006.12.27., 36. o.).

⁽¹⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2013. november 20-i 2013/55/EU irányelve a szakmai képesítések elismeréséről szóló 2005/36/EK irányelv és a belső piaci információs rendszer keretében történő igazgatási együttműködésről szóló 1024/2012/EU rendelet (az IMI-rendelet) módosításáról (HL L 354., 2013.12.28., 132. o.).

⁽¹⁵⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2018. június 28-i (EU) 2018/958 irányelve a szakmák új szabályozásának elfogadását megelőző arányossági tesztéről (HL L 173., 2018.7.9., 25. o.).

⁽¹⁶⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2000. június 8-i 2000/31/EK irányelve a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól („Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”) (HL L 178., 2000.7.17., 1. o.).

⁽¹⁷⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (HL L 119., 2016.5.4., 1. o.).

2020. február 12., szerda

10. hangsúlyozza, hogy bár az automatizált döntéshozatali folyamatok javíthatják a szolgáltatások hatékonyságát és pontosságát, egyes – például orvosi, jogi és számviteli vagy banki – szakmák esetében a felelősséget mindig embereknek kell viselniük, rendelkezve azzal a képességgel is, hogy az automatizált folyamattal hozott döntéseket adott esetben felülbírálhassák; ismételten felhívja a figyelmet arra, hogy ha jogos közérdekek forognak kockán, akkor az automatizált döntéshozatal felett képesített szakemberek általi felügyelet vagy független nyomon kísérés szükséges;

11. hangsúlyozza, hogy a szakmai szolgáltatások automatizálása előtt az arányossági tesztéről szóló irányelvvel összhangban megfelelő kockázatértékelést kell végezni; nyomatékosan felhívja a tagállamok illetékes hatóságait annak biztosítására, hogy a szakmai képzés kiterjedjen az automatizált döntéshozatal terén elért tudományos eredményekre is;

Az adatgazdálkodás minősége és átláthatósága

12. megjegyzi, hogy az automatizált döntéshozatali rendszerek működéséhez nagy mennyiségű adat gyűjtése szükséges, és véleménye szerint a nem személyes adatok szabad áramlásáról szóló rendelet⁽¹⁸⁾ hozzá fog járulni ahhoz, hogy Unió-szerte több adat álljon rendelkezésre, és ezáltal innovatív adatközpontú szolgáltatások jölessenek létre; elismeri e tekintetben a nemcsak állami, hanem magánforrásokból történő adatok megosztásában rejlő lehetőségeket, ugyanakkor hangsúlyozza a személyes adatok általános adatvédelmi rendelet szerinti védelmének szükségességét; hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az algoritmikus rendszerek teljesítményének javítása, valamint a fogyasztók bizalmának és megértésének fokozása érdekében csak jó minőségű és elfogulatlan adatkészleteket használjanak;

13. hangsúlyozza, hogy az automatizált döntéshozatali rendszerek jelentős hatást gyakorolhatnak a fogyasztókra (különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévőkre), ezért nemcsak az a fontos, hogy e rendszerek kizárólag jó minőségű és elfogulatlan adatkészleteket, hanem hogy megmagyarázható és elfogulatlan algoritmusokat is használjanak; úgy véli, hogy az automatizált döntések esetleges hibáinak orvoslása érdekében az üzleti folyamatokon belül ellenőrző struktúrákra van szükség, és hogy lehetővé kell tenni a fogyasztók számára emberi felülvizsgálat és jogorvoslat igénylését a végleges és állandó automatizált döntések tekintetében;

14. hangsúlyozza, hogy az automatizált döntéshozatali képességgel rendelkező termékeknek a vonatkozó biztonsági szabályoknak való megfelelését csak akkor lehet megfelelően megállapítani, ha az e képességek mögötti algoritmusok kellőképpen átláthatók és a piacfelügyeleti hatóságok számára megmagyarázhatók; kéri a Bizottságot annak értékelésére, hogy e tekintetben kell-e további előjogokat biztosítani a piacfelügyeleti hatóságok számára;

15. felhívja a Bizottságot, hogy szorosan kövesse nyomon a platformok közötti kapcsolatokról szóló rendelet⁽¹⁹⁾ végrehajtását, különös tekintettel a rangsorolások átláthatóságára vonatkozó szabályokra, hiszen a rangsorolásban automatizált döntéshozatali eljárások is közreműködhetnek;

o

o o

16. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást a Tanácsnak és a Bizottságnak.

⁽¹⁸⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2018. november 14-i (EU) 2018/1807 rendelete a nem személyes adatok Európában való szabad áramlásának keretéről (HL L 303., 2018.11.28., 59. o.).

⁽¹⁹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2019. június 20-i (EU) 2019/1150 rendelete az online közvetítő szolgáltatások üzleti felhasználói tekintetében alkalmazandó tisztességes és átlátható feltételek előmozdításáról, HL L 186., 2019.7.11., 57. o.